

De
BOEKHANDEL
van het
VERZET

In het Parijs van 1940 helpt een dappere vrouw
het verzet door geheime berichten te verstoppertussen
de bladzijden van boeken.

SARAH SUNDIN

ROMAN

Sarah Sundin

De boekhandel van het verzet

Roman

Vertaling Marijne Thomas

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

1

Parijs, Frankrijk
woensdag 29 mei 1940

Zolang ze maar bleef dansen, kon Lucille Girard doen of de wereld niet aan het instorten was.

In de studio van Palais Garnier bogen Lucie en de anderen van het corps de ballet naar Serge Lifar, de balletmeester, terwijl op de piano een *grande révérence* werd gespeeld.

Lifar gebaarde dat ze konden gaan en de ballerina's liepen naar de kleedkamer. Hun spitzen tikten zachtjes op de houten vloer, maar zachter dan anders. Aangezien Duitsland eerder die maand Nederland en België was binnengevallen, ontvluchtten veel dansers Parijs.

'Mademoiselle Girard?' riep de balletmeester in het Frans met een zwaar Oekraïens accent.

Lucie schrok. Hij haalde haar er bijna nooit in haar eentje uit. Ze draaide zich om met een verwachtingsvolle glimlach en een borstkas vol spanning. 'Oui, *maître*?'

Serge Lifar stond fier, als een danser in zijn hoogtijdagen en met de autoriteit van een choreograaf die was teruggekeerd naar het ballet van de Parijse Opéra om daar te triomferen. 'Het verbaast me dat jij nog steeds hier bent. Je bent Amerikaanse. Je zou naar huis moeten gaan.'

Lucie had de boodschap van de Amerikaanse ambassadeur William Bullitt, die ochtend in *Le Matin*, ook gezien. Ja, ze kon op 4 juni met andere expats op de SS *Washington* vanuit Bordeaux vertrekken, maar ze was het niet van plan. 'Dit is mijn

thuis. Ik laat me niet bang maken door de Duitsers.’

Hij keek weg en ze zag een spier in zijn hoekige wang trillen. ‘De Franse meisjes zouden anders wat graag met je willen ruilen.’

‘Dank u wel voor uw bezorgdheid om mijn veiligheid.’ Lucie maakte een kleine reverentie en liep snel weg, over de balletvloer die al meer dan zestig jaar werd gesierd door ballerina’s en vereeuwigd was op de schilderijen van Edgar Degas.

In de kleedkamer van de *quadrille*, de vijfde en laagste rang dansers, wurmde ze zich tussen de anderen op een propvol bankje. Ze maakte de linten van haar spitzen los, trok ze uit, rolde de linten op, legde ze erin en inspecteerde de punten om te zien of er plekken waren die ze moest herstellen.

De kleedkamer was gevuld met sombere gezichten en daarom probeerde Lucie iets geruststellends te zeggen, terwijl ze haar danskleding uit- en haar straatkleren aantrok.

Ze wierp de collega’s een kushandje toe en stapte de kleine gang in om daar te wachten op haar vriendinnen die bij de *coryphées* en de *sujets* zaten, de vierde en derde rang.

Ze leunde tegen de muur terwijl de dansers door de hal stoven. Na zes jaar op de balletschool van de Parijse Opéra was Lucie op haar zestiende toegelaten tot het corps de ballet. De afgelopen tien jaar had het haar gestoord dat ze maar niet hogerop was gekomen, al werd dat enigszins vergoed door de vreugde dat ze bij een van de vier beste balletgezelschappen ter wereld mocht dansen.

‘Lucie.’ Véronique Baudin en Marie-Claude Desjardins kusten haar op de wang, en de drie huisgenootjes verlieten samen het gebouw dat beroemd was geworden door de roman *Het spook van de opera*.

Eenmaal op de Avenue de l’Opéra ging Lucie tussen haar beide vriendinnen in lopen, waardoor er een mooie melange ontstond van Véroniques goudkleurige lokken, de lichtbruine golven van Lucie en Marie-Claudes inktzwarte haar.

Niet dat de vluchtelingen op de stoep oog hadden voor het aantrekkelijke trio, en Lucies hart brak toen ze hen zag. Een

man met een kromme rug, zo te zien afkomstig van het platteland, trok een kar vol kinderen, meubels en bagage achter zich aan. Zijn vrouw sjokte achter hem aan met een aantal geiten in haar kielzog.

‘Wat zijn die Duitsers toch beesten,’ verzuchtte Marie-Claude. ‘Die arme mensen uit hun huis verjagen.’

‘Heb je het al gehoord?’ Véronique omzeilde een verlaten krat op de stoep. ‘De nazi’s hebben onze jongens in België de pas afgesneden en zijn nu op weg naar het noorden om het af te maken.’

Marie-Claude trok haar mooie, kleine neus op. ‘Britse beesten. Duinkerke ontvluchten en ons Fransen aan ons lot overlaten.’

‘Zullen we zo gaan?’ Lucie sloeg een minder drukke straat in. ‘Het is zo’n heerlijke lentedag. Laten we het niet over de oorlog hebben.’

‘Waar moeten we het dan over hebben?’ Véronique keek fronsend omhoog naar de hemel zoals de Fransen dat tegenwoordig deden, speurend naar de bommenwerpers van de Luftwaffe.

Op de kruising voor hen controleerde een politieagent in blauw uniform met een wapen over zijn schouder – nog steeds een verbijsterende aanblik – de identiteitskaart van een jonge man.

‘Ik vraag me af of dat een Duitse spion is,’ fluisterde Véronique, haar groene ogen groot als schoteltjes. ‘Ik heb gehoord dat er gisteren in de Tuilerieën een parachutist is geland.’

Lucie glimlachte naar haar vriendin. ‘Als elk verhaal over parachutisten waar was, dan zouden er meer Duitsers dan Fransen in Parijs zijn. We mogen ons niet door geruchten laten ontmoedigen.’

In de volgende straat blafte een echtpaar van middelbare leeftijd in dure kleding bedienden af, die een chique auto vol-ladden met dozen.

Marie-Claude liep strak langs hen heen en dwong de vrouw daardoor opzij te gaan. ‘Bourgeois beesten.’

Lucies mond veranderde in een streep. Typisch zakenmensen

die op de oorlog hadden aangestuurd om rijk te worden, om er vervolgens vandoor te gaan als diezelfde oorlog hun rijkdom in gevaar bracht.

De vrouwen passeerden het Louvre, staken de Seine over en liepen Quartier Latin in, thuisbasis van kunstenaars en schrijvers en andere gelijkgestemden.

Ze sloegen Rue Casimir-Delavigne in, en de vrolijke groene façade van Green Leaf Books maakte dat Lucie sneller begon te lopen. Een boekhandel in een straat die vernoemd was naar een Frans dichter – in haar ogen was het de perfecte locatie.

‘Zie je zo boven.’ Véronique blies Lucie een kus toe.

Ze beantwoordde het gebaar en stapte de winkel voor Engelstalige boeken in, een thuis voor de Amerikaanse en Britse literati sinds Hal en Erma Greenblatt de winkel na de Eerste Wereldoorlog hadden geopend. Toen Lucies ouders in 1923 naar Parijs verhuisden, raakten ze al snel met de Greenblatts bevriend.

Bernadette Martel, de winkelassistente, stond achter de toonbank. Lucie begroette haar.

‘Hallo Lucie.’ Hal stak zijn hoofd om de hoek van het kantoorje achterin. ‘Kom erbij.’

‘Oké.’ Ze schakelde onmiddellijk op Engels over. Wat deed hij in het kantoor? Hal vond het altijd heerlijk om klanten te verwelkomen en ze te helpen een boek te kiezen, terwijl Erma de boekhouding en andere zaken voor haar rekening nam.

Lucie liep de winkel door, langs de prettig chaotische boekenplanken en tafels die inspireerden tot gesprekken over kunst en toneel en alle andere belangrijke zaken in het leven.

Voor het kantoorje waren dozen opgestapeld, binnen stonden Erma en Hal bij het bureau, hun gezichten bleek.

‘Wat... wat is er?’ vroeg Lucie.

Hal legde een hand op haar schouder, zijn bruine ogen stonden droevig. ‘We vertrekken morgen.’

‘Jullie gaan weg? Maar dat kan niet.’

‘We moeten wel.’ Erma haalde haar smalle schouders op, zoals ze altijd deed als een beslissing onomkeerbaar was. ‘In Duitsland

staan de nazi's Joden niet meer toe een eigen zaak te hebben. Ik vermoed dat het hier niet anders zal gaan.'

'Die komen heus niet naar Parijs.' Lucie gebaarde naar het noorden, waar de Franse soldaten langs de Somme en de Aisne waren gestationeerd. 'Bovendien, jullie zijn Amerikaanse staatsburgers. Jullie zullen ze niets doen. Ons land is neutraal.'

'We kunnen geen enkel risico nemen,' zei Erma. 'We gaan naar Bordeaux en varen dan naar huis. Kom met ons mee.'

Lucie had hun al gezegd dat ze nooit zou weggaan. Maar als christen kon ze het zich veroorloven in Parijs te blijven, wat er ook gebeurde. Ze zou het zichzelf nooit vergeven als ze de Greenblatts overhaalde te blijven en die dan uiteindelijk aan de bedelstaf zouden raken – of erger.

Ze voelde de pijn in haar borst, maar keek hen begripvol aan. 'Jullie stappen op de SS *Washington*.'

Erma trok een la van het bureau open. 'Als het lukt.'

'Ssst, Erma. Maak haar nou niet ongerust.'

'Als?' Lucie keek van de een naar de ander.

'We hebben geen geld voor de overtocht.' Erma haalde een aantal dossiermappen tevoorschijn. 'Al ons geld zit in de winkel.'

Lucies hand omklemde het hengsel van haar ballettas. 'Je kunt de winkel toch verkopen?'

Hal grinnikte en ging met zijn hand door zijn zwarte haar, waarin hier en daar wat zilver glinsterde. 'Wie zou die moeten kopen? Alle Britten en Amerikanen ontvluchten het land.'

'Maar wat dan?' Lucies stem klonk iel.

'We hebben vrienden.' Hal spreidde zijn handen alsof hij iedereen die hij had verwelkomd omarmde. 'Heel veel vrienden.'

Erma liet de stapel mappen op het bureau vallen. 'Ik weiger te gaan bedelen.'

Hal knipoogde naar Lucie. Hij zou dat wel degelijk doen.

Maar wat als die vrienden niet de middelen, of het grote hart, hadden om te helpen? Wat als de Duitsers Frankrijk veroverden, inclusief Bordeaux?

Er trok een rilling over haar rug. Lucie kon niet toestaan dat

hun iets zou overkomen, al helemaal niet omdat zij wel het hart en de middelen had. ‘Ik kan jullie het geld geven.’

‘Wat?’ Erma keek haar fel aan. ‘We kunnen jouw geld niet aannemen.’

‘Waarom niet?’ Ze smeekte Hal met haar ogen, alsof ze weer dertien was en hem vroeg de toelage van haar ouders aan te spreken voor nieuwe spitzen. ‘We zijn min of meer familie. Ik heb drie jaar bij jullie gewoond. Dankzij jullie kon ik op de balletschool blijven toen mijn ouders teruggingen naar New York. Jullie hebben altijd gezegd dat ik als de dochter was die jullie nooit hebben gehad.’

‘Je zult dat geld nodig hebben om zelf naar huis te komen.’ Erma zocht iets in de mappen. ‘Zodra de bommen beginnen te vallen, zul je van mening veranderen over hier blijven. Kijk wat Hitler met Warschau en Rotterdam heeft gedaan.’

Dat zou niet met Parijs gebeuren. Ondenkbaar. ‘Ik red me wel. Ik wil dat jullie mijn geld aannemen.’

Hal dirigeerde Lucie in de richting van de deur. ‘Maak je maar niet druk om ons. Nou, ik weet dat je altijd honger hebt na een training. Hup. Ga iets eten. We praten vanavond nog wel.’

Ze liep de warmte van de winkel in, haar thuis, maar het glipte allemaal door haar vingers, viel uiteen. De Greenblatts – weg. De winkel – dicht.

Green Leaf Books was hun droom, hun leven, en ze gaven het allemaal op.

Ballet was Lucies droom. Haar leven. Kon zij dat opgeven? Als ze dat deed – wat had ze dan nog? Wie zou ze dan zijn?

Ze draaide zich op haar tenen om, nam de boekenplanken en de rijen boeken en de intense geur in zich op en wist wat ze zou hebben, wie ze zou zijn.

Ze liep snel het kantoortje weer in. ‘Ik koop de winkel.’

Erma keek op van de doos die ze aan het inpakken was. ‘Sorry?’

‘Ik koop de winkel. Geen geschenk. Een zakelijke transactie.’

Hal liet zijn kin zakken. ‘Lieve Lucie, wat ben je toch een

goeie meid. Maar jij – jij bent een ballerina.’

‘Niet meer.’ Hoewel ze haar voeten nu wel uitgedraaid had. Ze hoopte maar dat het haar vergeven zou worden dat ze nu moest liegen: ‘Lifar is van plan me weg te sturen. Ik heb werk nodig. Ik kan de winkel runnen.’

Na 25 jaar getrouwd te zijn geweest, konden Hal en Erma met een enkele blik heel veel tegen elkaar zeggen. En dat deden ze ook. Erma zuchtte. ‘Maar Lucie, je bent een *ballerina*.’

Lucie voelde hoe haar wangen begonnen te gloeien. Het was waar, ze was niet heel slim, en al helemaal niet handig met cijfertjes, maar ze had ten minste alle boeken gelezen die de Greenblatts haar hadden aangeraden. ‘Ik ben goed met mensen, met klanten – ik kan doen wat Hal deed. En madame Martel kan me helpen met het zakelijke deel. Zij kan jouw werk doen. Zij en ik kunnen samen de winkel draaiende houden.’

‘Lucie...’ Hals stem klonk schor.

Haar ogen brandden. Haar wimpers voelden zwaar. ‘En zodra we de Duitsers terug hebben geschopt naar waar ze thuishoren, wacht de winkel gewoon op jullie. Beloofd.’

Erma staarde naar de map in haar hand, haar kin trilde. Ze aarzelde.

‘Ik wil dit doen.’ Lucie boende het vocht uit haar ogen. ‘Ik móét dit doen. Alsjeblieft. Vertrouw me alsjeblieft jullie winkel toe.’

Erma liet de map zakken en liep op Lucie af – altijd de strengere van de twee, altijd de meest praktische, degene die nee zei. Ze pakte haar bij de schouders en drukte haar voorhoofd tegen dat van Lucie. ‘Hij is van jou. Jij lief, lief kind.’

Lucie zocht naar de haar zo dierbare handen van Erma en probeerde haar te bedanken, maar ze kon enkel knikken. Toen maakte ze zich los uit de omarming en holde naar buiten, de trap op naar haar woning.

Nu kon ze niet meer van gedachten veranderen over Parijs verlaten. Nu moest ze wel ontslag nemen bij het ballet.

En zien te bedenken hoe je een boekwinkel draaiende hield.

2

Parijs

maandag 24 juni 1940

Elk zintuig als verdoofd, elke beweging haast als vloeibaar lood leidde Paul Aubrey de Duitse officier over de loopbrug die uitkeek op de werkvloer van zijn fabriek, alles opdat hij de schade nog zo veel mogelijk kon beperken.

‘Dit is een prima fabriek,’ stelde Oberst Gerhard Schiller in uitstekend Engels.

‘Dank u.’ Deze situatie had Paul zich nooit kunnen voorstellen. Na de val van Duinkerke was het Duitse leger afgeslagen naar het zuiden en op weg gegaan naar Parijs. Op 5 juni. De dag van Simones ongeluk.

Pauls oogleden vielen ten prooi aan het gesmolten lood en hij omklemde de leuning van de loopbrug.

‘Gezien uw reputatie voor exclusiviteit verbaast het me wel hier lopende banden aan te treffen,’ zei Schiller.

Vechtend tegen de zwaarte keek Paul op naar de ongewenste gast, een van de commissarissen die naar alle autoproducenten werden gestuurd. ‘Mijn vader maakte alles nog met de hand, maar dat beperkt de productiecapaciteit. Dat is een van de redenen waarom ik een vestiging hier in Parijs heb opgezet – zo ben ik vrij om moderne technieken toe te passen. Mijn succes heeft mijn vader inmiddels overgehaald mijn werkwijze ook te implementeren in de hoofdfabriek in Massachusetts.’

De fijne rimpeltjes om Schillers lichtblauwe ogen werden dieper. ‘Dat is een hele prestatie voor een zoon – zijn vader op andere gedachten brengen.’

Paul probeerde te glimlachen, maar kon het niet echt opbrengen.

De mondhoeken van de militair gingen verontschuldigend omhoog. ‘U zult de fabriek natuurlijk moeten aanpassen voor andere doeleinden. Duitsland kan geen middelen vrijmaken voor auto’s voor gewone burgers.’

‘Ik blijf niet. Ik verkoop het bedrijf.’

Schiller trok de mouw van zijn grijze uniformjasje recht. ‘De *Militärbefehlshaber* in Frankrijk heeft niet de gewoonte fabrieken te... kopen.’

Pauls mond vertrok. ‘Het leger zou de fabriek vorderen?’

‘Nee, nee.’ Hij wuifde met zijn hand alsof hij Pauls woorden uit wilde wissen. ‘Dit is een Amerikaans bedrijf. Uw bedrijf is neutraal. Duitsland is niet Amerika’s vijand.’

Maar vrienden waren het nou ook niet echt. Paul liep terug naar zijn kantoor. ‘Of ik aan een Frans of Duits bedrijf verkoop, maakt mij niet uit.’

De fabriek die hij had opgebouwd, zou hoe dan ook Duits militair materieel gaan uitspugen. Had hij een keuze?

‘Kunnen we u niet overhalen te blijven? In Compiègne is een wapenstilstand getekend, en we zijn nu al ruim een week in Parijs. Hebben we ons niet keurig gedragen?’

‘Hebben jullie.’ Toen de Franse regering vluchtte, verklaarden ze Parijs tot open stad. De Duitsers hadden het besluit van de Fransen om de hoofdstad niet te verdedigen gerespecteerd en waren binnengetrokken zonder een schot te lossen.

‘Blijf alstublieft.’ Schiller hield zijn handen op en glimlachte. ‘Het zou goed zijn voor de relatie tussen onze naties.’

‘Mijn bedrijf maakt automobielen – exquisite exemplaren, het neusje van de zalm.’

Schiller bleef voor de deur van Pauls kantoor staan, met daarop het logo van Aubrey Automobiles, een gouden ‘AU’ op een zwart schild. ‘Het chemisch symbool voor goud. Slim motto.’

‘Meer dan een motto.’ Paul liep naar de trap. ‘Het is hoe we op elk niveau zakendoen. Als ik hier geen auto’s kan maken,

dan ga ik liever naar de States om ze daar te fabriceren en mijn vader te helpen verder uit te breiden.’

Schiller boog zijn blonde hoofd. ‘Goed, monsieur Aubrey. Ik zal u helpen een koper te vinden. Maar laat het me alstublieft weten als u van gedachten verandert.’ Hij overhandigde Paul zijn visitekaartje, met daarop een werkadres in Hôtel Majestic.

Het Duitse leger had de bezetting tot in het kleinste detail gepland, tot en met de visitekaartjes voor de hotels die ze zouden vorderen.

Paul schoof het kaartje in de borstzak van zijn colbert, begeleidde Schiller naar de ingang en zei hem daar gedag.

Binnen bereidden de monteurs de machines voor om aan de werkdag te beginnen.

Jacques Moreau stond onder aan de trap tegen de muur geleund. De voorman was niet langer dan Pauls 1.77 meter, maar was zeker twee keer zo breed, met spieren die het resultaat waren van een leven lang lichamelijk werk, een bolle buik die het gevolg was van zo’n zestig jaar gedegen Franse kookkunst, en inktzwarte ogen die maar drie emoties leken te kennen: onverschilligheid, minachting en woede.

En geen van drie was aangenaam.

‘Bonjour, Moreau.’ Paul glipte langs hem heen en beklom de trap.

‘U verkoopt de *boche*.’ Moreaus voetstappen bonkten achter hem aan.

Paul beet zijn tanden op elkaar. Het ging Moreau niets aan. Maar Paul had de afgelopen zes jaar geleerd dat Moreau overal zijn neus in stak. Een van de eigenschappen die hem tot een uitstekend voorman maakten – en een van de redenen waarom Paul hem nooit had ontslagen.

‘Ik zal proberen een Franse koper te vinden, in plaats van een Duitse,’ zei hij. ‘Ik vind het vervelend de medewerkers in zo’n situatie te moeten brengen.’

Moreau snoof schamper.

‘Pardon?’ Paul keek hem aan.

De voorman schudde zijn getaande, bolle hoofd. 'Jullie bourgeois zullen het ook nooit begrijpen. Amerikaans, Duits, Frans – het maakt niets uit. Jullie behandelen arbeiders allemaal als ongedierte.'

Pauls blik brandde in de donkere poelen van ogen van de oudere man; toen liep hij door naar boven. Altijd weer dezelfde communistische retoriek. Aubrey Auto's had zo goed als de beste salarissen en arbeidsomstandigheden van heel Frankrijk, en Paul luisterde serieus naar de zorgen van zijn arbeiders. En toch waren ze nooit tevreden.

Drie jaar eerder hadden stakingen en opstanden heel Frankrijk geplaagd en hadden Moreau en zijn aanhangers Pauls fabriek zelfs bezet. Om zichzelf en zijn gezin te beschermen, was Paul een wapen gaan dragen.

Hij opende de deur van het kantoor.

'Bonjour, monsieur Aubrey.' Zijn secretaresse kwam overeind en glimlachte. 'U hebt bezoek.'

'Merci, mademoiselle Thibodeaux.' Hij liep naar door naar zijn eigen kantoor.

Voor zijn bureau zat kolonel Jim Duffy, die ging staan toen Paul binnenkwam. 'Goedemorgen, Paul.'

'Morgen, Duff.' Paul schudde de hand van de Amerikaanse militaire attaché. 'Ik had al gehoord dat je nog in de stad was.'

'Ja. Rosco Hillenkoeter, Robert Murphy en ik zijn achtergebleven bij ambassadeur Bullitt.'

'Bewonderenswaardig,' zei Paul. Bill Bullitt had verkondigd dat nog nooit een Amerikaans ambassadeur in Frankrijk het land had verlaten vanwege een oorlog. Toen de Franse regering vluchtte, was Bullitt de officieuze burgemeester van Parijs geworden en had hij geholpen bij de onderhandelingen rond de overgave van de stad.

Paul gebaarde Duffy weer plaats te nemen.

Die legde zijn olijfgroene baret op zijn schoot. Zijn donkere haar vertoonde meer grijs sinds Paul hem voor het laatst had gezien op een feestje op de ambassade. 'Het bedroefde me enorm

te horen van Simone. Wat een groot verlies.’

Paul, die bijna zat, moest zich halverwege de beweging vastgrijpen aan het bureau om niet om te vallen.

Hij zag nog maar één ding voor zich – Simone in het Amerikaans ziekenhuis in Parijs, haar mooie benen in het gips, gebroken in een botsing die eigenlijk alleen maar wat blauwe plekken had moeten opleveren. Ze had later toegegeven dat ze vaak hoofdpijn had gehad. Haar evenwicht vaak verloren. Dat haar ledematen pijn deden. Ze had de symptomen weggewuifd.

De artsen hadden tumoren gevonden in haar hersenen, in haar botten, overal. Ze teerde in een paar dagen tijd weg, had Paul gesmeekt met de kleine Josie naar de Verenigde Staten te gaan voordat de nazi’s kwamen.

Maar hoe had hij in vredesnaam zijn vrouw moeten verlaten om alleen te sterven?

Hij ademde diep in door zijn neusgaten, liet zichzelf langzaam in de leren stoel zakken. ‘Is je bezoek privé of...?’

‘Zakelijk.’ Duff sloeg zijn benen over elkaar. ‘Ik zal meteen ter zake komen. We willen dat je in Frankrijk blijft om deze fabriek te leiden.’

‘Gaat niet.’ Paul nam een slok van zijn lauwe koffie. ‘De Duitsers staan me niet toe auto’s te bouwen. Ik zou de productie moeten omgooien. Maar ik kan geen militair materieel produceren.’

‘Natuurlijk niet. Verboden volgens de Neutrality Acts. Stap dus over op iets anders.’

Paul legde zijn onderarmen op het bureau, waardoor de rouwband om zijn bovenarm spande. Zijn blik bleef rusten op zijn gewrongen handen. ‘Mijn vrouw is overleden... een week geleden. Ik wil naar huis. Ik wil met mijn kleine meisje naar huis.’

‘Dat snap ik.’ Duff’s stem werd zachter. ‘Maar je zou je land een grote dienst bewijzen door te blijven.’

‘Hoe?’ Paul leunde achterover en richtte zijn blik strak op zijn vriend. ‘Door over te gaan op het maken van... ik zou niet eens weten wat ik zou maken.’

‘Vrachtwagens, bussen, iets voor civiel gebruik door de Duitsers. Iets om jou in contact te houden met Oberst Schiller.’

‘Je kent hem.’

Duffs lichte ogen kregen iets ondeugends. ‘Zat op Harvard, een paar jaar voor jou. Vriendelijk type. Spraakzaam. Zou van pas kunnen komen.’

‘Vraag je me –’

‘Luister aandachtig naar hem. Stuur me berichten over zaken die voor mij interessant zouden kunnen zijn.’

Paul omklemde de armleuningen. ‘Zoiets heeft een naam, Duff... spionage.’

De man tegenover hem trok een gezicht. ‘Je zou niet actief op informatie uitgaan – alleen maar doorvertellen wat iemand je vrijwillig heeft onthuld. En je bent bekend met bedrijven als Renault, Citroën, andere die wel militair materieel zullen gaan maken. Het is Schillers taak die allemaal te coördineren.’

Paul dacht na. Conversie naar andersoortige producten, productiecijfers, orders – hij zou inderdaad wellicht informatie oppikken die bruikbaar kon zijn voor Duitslands vijanden.

Hij wreef over zijn slaap. ‘We zijn neutraal. Thuis wil niemand dat wij betrokken raken bij deze oorlog.’

‘Je bent al een tijd niet meer thuis geweest. De opinie is aan het omslaan. Met elke nieuwe verovering drijft Hitler de vs dichterbij naar de geallieerden toe. Het is slechts een kwestie van tijd.’

Paul liet zijn lang ingehouden adem ontsnappen, trommelde met zijn vingers op de armleuningen. Thuis. De enige plek waar hij nu wilde zijn.

‘We moeten weten waartoe de nazi’s in staat zijn,’ zei Duff. ‘Elke kruimel informatie kan helpen. Je zou je vaderland een grote dienst bewijzen.’

De foto op zijn bureau trok Pauls blik – Simone tijdens de kerst, met Josie op de arm. Hoewel het beeld in de tijd bevroren was, zag hij in haar donkere ogen iets uitdagends glinsteren. Simone, de vrouw die haar haar had afgeknipt en zich als een

man had gekleed zodat ze kon meedoen aan autoraces. Simone zou het risico nemen.

Of niet? Simone was wel gestopt met racen toen Josie kwam.

‘Josie,’ mompelde hij. ‘Ze is pas drie. Als mij iets zou overkomen...’

Duff zuchtte. ‘Ze is Amerikaans staatsburger. We zouden voor haar zorgen, zouden haar naar huis brengen, naar jouw familie in de States.’

Zonder vader. Als wees.

Alles in hem zei hem naar huis te gaan, het gevaar te ontvluchten, de pijn achter zich te laten, de makkelijke weg te nemen.

Maar hij hoorde woorden knagen, zijn vaders woorden: ‘Niets van waarde ligt ooit op de makkelijke weg.’

‘Als burger van een neutrale natie kun je gaan wanneer je maar wilt.’ Duff gebaarde naar de deur. ‘Je zou het gewoon een tijdje kunnen proberen. Als het niet nuttig blijkt, of je komt in gevaar, dan verkoop je alsnog en gaat dan naar huis.’

Paul sloot zijn ogen. Duffs stem. Simones stem. Zijn vaders stem. Hij had dringend behoefte aan een hogere stem, een wijzere stem, en hij had tijd nodig om een beslissing te nemen. ‘Ik denk erover na en meld me nog bij je.’

‘Dank je.’ Duff kwam overeind, schudde Pauls hand en vertrok.

Paul sloot de deur van het kantoor achter zijn bezoeker en liet zijn voorhoofd ertegen rusten. Waarom had hij zo het vermoeden dat God hem over het moeilijke pad zou sturen? Dat deed Hij meestal.

1940. Terwijl de nazi's Parijs naderen, koopt de Amerikaanse ballerina Lucie Girard haar favoriete Engelstalige boekhandel zodat de Joodse eigenaars kunnen vluchten. Hoewel de Duitsers het Lucie erg moeilijk maken, wil ze de boekhandel koste wat het kost openhouden; het verzet gebruikt haar boeken om geheime boodschappen te versturen.

Weduwnaar Paul Aubrey wil niets liever dan met zijn dochtertje teruggaan naar Amerika, maar het Amerikaanse leger haalt hem over zijn automobielfabriek in Parijs draaiend te houden om militaire informatie van zijn Duitse klanten los te peuteren. Tegelijkertijd draagt hij zijn steentje bij aan het verzet door de productie te saboteren en Britse soldaten te verbergen in zijn fabriek.

Als Lucie en Paul elkaar ontmoeten, bloeit er iets moois op tussen hen. Totdat Lucie ontdekt dat hij met de Duitsers samenwerkt en hun omgang resoluut beëindigt, niet wetend dat hij in werkelijkheid bij het verzet betrokken is. Wanneer Lucie enige tijd later Pauls hulp nodig heeft, is dat het begin van een levensgevaarlijke geheime liefde.

Sarah Sundin schrijft graag verhalen over de Tweede Wereldoorlog, een onderwerp dat haar mede door haar eigen familiegeschiedenis fascineert. Eerder schreef ze *Sterren in de schemering*.

Over Sterren in de schemering:

‘Sundin vertelt het verhaal van Evelyn en Peter, die met Gods hulp opkomen voor recht en waarheid. Een prachtige roman.’
Nederlands Dagblad

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

